TEORİK YÖNLERİYLE İKTİSADİ GELİŞMELER

Editör: Doç. Dr. Savaş DURMUŞ

yaz
yayınları

Teorik Yönleriyle İktisadi Gelişmeler

Editör

Doç. Dr. Savaş DURMUŞ

yaz yayınları

2023

yaz
yayınları

TEORİK YÖNLERİYLE İKTİSADİ GELİŞMELER

Editor: Doç. Dr. Savaş DURMUŞ

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6524-78-1

Aralık 2023 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

İktisadi Karar Vermede Risk ve Kayıp Tercihleri: Beklenti Teorisi.....1
Sidre Gül Bige GÖCEKLİ

Doğrudan Yabancı Yatırımların Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi.....23
Bilgin TEKER BEKÇİ

Türkiye ve İnovasyon: GII 2023 Raporuna Genel Bir Bakış 39
Fuat LEBE

Gelir Polarizasyon Eğilimi.....55
Banu BEYAZ SİPAHİ

Yenilenebilir Enerji, Ekolojik Ayak İzi ve Yeşil Ekonomi İlişkisinin Sürdürülebilir Büyüme Üzerine Etkisi.....75
Selma BÜYÜKKANTARCI TOLGAY

Yeşil Ekonomi Kapsamında Yeşil İşlerin İstihdama Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme 91
Yelda KÖKSAL

YENİLENEBİLİR ENERJİ, EKOLOJİK AYAK İZİ VE YEŞİL EKONOMİ İLİŞKİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME ÜZERİNE ETKİSİ

Selma BÜYÜKKANTARCI TOLGAY[1]

1. GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan nüfus artışı, teknolojideki yeniliklere bağlı olarak endüstrideki hızlı gelişim ekonomik ve çevresel anlamda birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. İklim değişikliği sonucunda oluşan sıcaklık artışı, kuraklıklar, ormanların talan edilmesi ve kaynakların sorumsuzca tüketilmesi ülkeleri ekolojik krizlerle karşı karşıya getirmektedir. Bu sorunlarla başa çıkabilmek için, dünyanın her yerinden ülkeler kendi karşılaştırmalı üstünlüklerine dayanarak ekonomide yeni bir eğilim olan yeşil ekonomiyi uygulamaya başlamışlardır. Yeşil ekonomi, kaynakların kısıtlı olmasını göz önüne alarak çevresel bozulmaların dâhil edildiği bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilebileceğini savunmaktadır (Lee ve He, 2022).

Ekonomideki bu yeni eğilim, iklim değişikliği, gıda krizi, ekonomik ve finansal krizler ile yoksullukla mücadele gibi dünyadaki ülkelerin karşı karşıya kaldığı çeşitli krizleri çözmeye yönelik stratejiler aramaktadır (Norouzi, 2022). Sürdürülebilir kalkınma gelecek nesillerin ihtiyacının bugünden karşılanması için mevcut kaynakların etkin kullanımını öngörmektedir. Bu nedenle yeşil ekonomi sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak yeni bir model olarak büyümeyi sağlayacak bir teori olarak çıkmıştır.

[1] Dr. Öğretim Üyesi, Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Dış Ticaret Bölümü, sbtolgay@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0591-7822.

Yeşil ekonomi, sürdürülebilir büyüme için hem var olan kaynakların verimli kullanması hem de kaynakların kullanılması sonucunda ortaya çıkacak olan atıkların da yeniden kullanımının mümkün olabileceğini söylemektedir (Koyuncu ve Karabulut, 2021). Yeşil ekonomi kavramı Birleşmiş Milletler' in çevre programı UNEP aracılığıyla 1992 yılında Rio de Janeiro'da Rio+20 Zirvesinde ele alarak yapısal ekonomik değişim olan çok boyutlu somut bir stratejiyle sürdürülebilir kalkınmanın genel politik önceliğinde bir değişiklik yaratmayı amaçlamışlardır (United Nations). Birleşmiş Milletler 2015 yılında Küresel Hedefler olarak bilinen 17 adet sürdürülebilir Kalkınma Hedefi belirlemiştir. Bu hedeflerden sorumlu tüketim ve üretim başlıklı 12. hedef kartında ekonomik büyümeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı başarmak amacıyla üretim ve kaynakları tüketme şeklimizi değiştirerek ekolojik ayak izimizin azaltılması gerektiği vurgulanmıştır. Doğal kaynakların verimli bir şekilde yönetilmesi, atıkların yeniden kullanımı ya da bertaraf edilmesi ekolojik ayak izimizi azaltacak en önemli tedbirlerdir. Bununla birlikte sadece endüstrileri, üretim işletmelerini değil tüketicileri de geri dönüşüm ve atık azaltıcı politikalar ile sürdürülebilir tüketim kalıplarına yönlendirmek ekolojik ayak izi açısından çok önemli olduğu konusunda amaçlar belirlenmiştir (UNDP). Bu anlamda üretim ve tüketim de yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, geri dönüşüm aracılığıyla atıkların yeniden üretime kazandırılması ile ekolojik ayak izinin azaltarak sürdürülebilir büyümeye katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla da yenilenebilir enerji kullanımının ekolojik ayak izini azaltma ve yeşil ekonomi oluşturulmasında önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Bu nedenle bu çalışmada sürdürülebilir kalkınma açısından yeşil ekonomi kavramından bahsederek, yeşil ekonominin yenilenebilir enerji ve karbon ayak izinin azaltılma politikalarını uygulamak için ne gibi bir etkisi olduğuna değinilecektir. Çevre kirliliğinin hızlı artışı ve yenilenemeyen

kaynakların verimsiz kullanılması sonucunda gelecekte ihtiyaçların giderilemeyeceği bir dünyaya neden olacaktır. İktisat bilimi insanların sınırsız ihtiyaçlarının giderilebilmesi için mal ve hizmetlerin üretimi ve tüketimini inceleyen bir bilim dalıdır. İnsanların sınırsız ihtiyaçlarını üretebilmek için kullanılan emek, sermaye ve doğal kaynakların ekonomik büyüme ile ilişkisi incelemek ve buna uygun politikalar belirlemek makroekonominin en önemli konusudur. Bu bağlamda özellikle yenilenemeyen enerji kaynaklarına farklı bir seçenek olarak kullanılması gereken yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı hem karbon ayak izinin hem de çevreye vermiş olduğu olumsuz etkilerin azaltılması açısından çok önem arz etmektedir. Ayrıca bunların ekonomik büyüme üzerine etkisinin de bilinerek buna uygun kamu politikaları gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma birbirine bağlı beş bölümden oluşturulmuştur. Öncelikli olarak giriş kısmında konunun öneminden bahsedilmiştir. Ardından ikinci bölümde yeşil ekonominin tarihsel çıkış noktasına değinilerek ampirik literatür ile birlikte kavramsal tanımlama yapılmıştır. Üçüncü bölümde yeşil ekonomi, yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisi yer almaktadır. Dördüncü bölümde ekolojik ayak izi hakkında bilgi verilerek ve sürdürülebilir büyüme ile ilişkisi anlatıldıktan sonra, sonuç kısmında konu hakkında genel bir toparlama yapılmıştır.

2. YEŞİL EKONOMİ

Geleneksel kalkınma modelleri uzun bir zamandır kullanılmasından dolayı sanayileşmenin artması sonucu aşırı enerji tüketimine, kaynakların tükenmesine ve iklim değişiklikleri gibi çevresel anlamda birçok etkiye neden olduğu görülmüştür. 2008 yılından sonra dünyada ülkelerin akaryakıt, gıda finans gibi karşılaştığı krizlerle mücadele etmek amacıyla çözümler aramaya başlamıştır. Bu anlamda gelişmiş ülkelerde

özellikle çevresel ve finansal krizlere karşı yeşil ekonomi yaygınlaşmaya başlamıştır (Ciocoio, 2011). Gelişmiş ülkelerin çevreyi koruma adına yapmış oldukları yatırımları desteklemek için Birleşmiş Milletler Çevre Programı, 2008 yılında bir rapor hazırlayarak "Yeşil Ekonomi Girişimi" ni başlatmıştır. BM Çevre Programının hazırladığı raporda yeşil ekonomi, "doğal, insani ve ekonomik sermaye yatırımlarından daha iyi getiri elde etmek, aynı zamanda sera gazı emisyonlarını azaltmak, doğal kaynakların kullanımını azaltmak, üretim ve tüketim sonucu oluşacak atıkların azaltılmak amacıyla işletmelerin ve altyapının yeniden düzenlemek" olarak tanımlanmaktadır (UNEP, 2010). Yeşil ekonominin ülkeler tarafından uygulanabilmesi için bazı unsurlara dikkat etmek gerekmektedir. Bunlar; ülkelerin doğal sermayeye yatırım yapmaları, ekonomiyi karbondan arındırmaları, yeşil işler oluşturmaları şeklinde belirlenmiştir (Ciocoio, 2011).

Başka bir tanımlama da Uluslararası Enerji Ajansı tarafından yapılmıştır. 2012 yılında yeşil ekonomiyi "sürdürülemez kaynak kullanımı ve çevresel etkilerin ekonomik büyümeden ayrıştırılması" olarak tanımlamıştır. BM Çevre Programı hazırlamış olduğu raporda yeşil ekonominin sürdürülebilir kalkınmanın yerine geçemeyeceğini ekonomik büyümeyi hızlandıracağını bildirmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde yeşil ekonomi yöntemleri olarak yenilenebilir enerji kullanımları, devlet destekleri, kırsal altyapının geliştirme ve yeşil teknoloji yatırımlarının yer aldığı görülmektedir (Lee, Wang ve Ho, 2022).

2015 yılında imzalanan Paris Anlaşması ile de anlaşmaya taraf ülkeler temiz, düşük karbon enerjisi geliştirmek için ortak bir karar almışlardır. Bu amaçla ülkeler, su, hava ve çevre kirliliği gibi çevresel bozulmaya yol açan faktörlerle mücadele edebilmek için bilim ve teknolojiyi kullanarak yeni yollar aramaya başlamışlardır (Hao vd., 2023).

BM Çevre Programı (UNEP), yeşil ekonominin "büyümenin motoru" şeklinde betimlenmesi ve ülkeleri bu konuda isteklendirilmesinde, istihdam oluşturulmasında ve yoksulluğun bertaraf edilmesinde önder olmuştur. Yeşil ekonominin sosyal adaleti sağladığı, çevresel riskleri azalttığı ve ekolojik anlamda yaşanan kıtlığın ortadan kaldırıldığı düşünüldüğünde insanların refah düzeylerinin artmasını sağlayan bir ekonomi olarak tanımlanmaktadır (UNEP, 2011b). Yeşil ekonomi, ülkeler için sürdürülebilir kalkınma amaçlı yapılan çevresel krizlere ve kaynak kıtlığına yol açan birçok faaliyete karşı hükümetlerin çevreyi korumalarına yönelik uygulayacakları alternatif bir ekonomi modeli olarak ortaya çıkmıştır.

Yeşil ekonomi girişimi programı ülkeleri kapsayıcı yeşil ekonomiye doğru itmiştir. Böyle bir ekonomi karbon salınımının az olduğu, üretimin daha verimli ve çevreye zarar vermediği, aynı zamanda tüketimde ise bilinçli bir şekilde atıkların geri dönüştürülmesi için üreticiler ile işbirliğine yönlendirmektedir. Ülkelerin sosyal ve ekolojik ortamlarının korunması amacıyla uygulayacakları çevre politikalarında karşılacakları zorlukların üstesinden gelebilmeleri için mali ve sosyal politika seçenekleri önermektedir. Kapsayıcı yeşil ekonomi sadece iş ve gelir olarak tanımlanmaktan ziyade sağlık, çevre ve gelecek için de bir takım sorumlulukları alarak ülkelerin gelişmiş, refah artışı sağlanmış ve sosyal eşitliğin oluşturulmuş olduğu durumları da yaratmaktadır (UNEP).

3. YEŞİL EKONOMİ, YENİLENEBİLİR ENERJİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLİŞKİSİ

Yeşil ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma tanım itibariyle birbirine çok benzese de ikisi de ayrı kavramlardır. Sürdürülebilir kalkınma ülkelerin sosyal, ekonomik ve çevresel bir bilinç oluşturarak büyümeden bahseder. Yeşil ekonomik

büyümeye bakıldığında toplumsal refahın artması için doğal kaynaklar kullanılırken ekolojik çevrenin bozulmamasına dikkat ederek gerçekleştirilecek bir büyümeden bahsetmektedir (OECD, 2011).

Birleşmiş Milletler Çevre program ile 2012 yılında gerçekleştirilen Rio+20 zirvesinde "İstediğimiz Gelecek" (The Future We Want) isimli sonuç raporu yayınlamıştır. Rapora göre sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması için yeşil ekonominin bir araç olduğu vurgulanmıştır. Ülkelerin sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmeleri için kendi sürdürülebilirlik plan ve stratejilerine göre uygulayacakları yeşil ekonomi politikalarını seçebilecekleri bildirilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması bağlamında yeşil ekonomi doğal kaynakların tükenmesini ve çevresel bozulmanın engellenmesi için kaynakların daha verimli kullanılması ve atıkların azaltılması için yapılacak politikalar teşvik edilmektedir. Bu politikaların uygulanabilmesi için ülkelerin ihtiyacı olan finansman, teknoloji ve kapasite geliştirme gibi alanlarda Birleşmiş Milletler uluslararası kuruluşlara işbirliği çağrısında bulunarak ülkelere aşağıdaki konularda destek sağlamaktadır (UNDP, 2013):

a) Ülkelerin destek talepleri doğrultusunda destek verecek kuruluşlarla eşleşmelerini sağlamak,
b) Ülkelerin yeşil ekonomiye ilişkin politikalarını uygulayabilmeleri için ihtiyaçları olan en iyi araçların veya en iyi uygulamaların temin edilmesini sağlamak,
c) Ülkelerin yeşil ekonomi politikasına geçiş anlamında onlara örnek olacak iyi uygulamaları ve modelleri sunmak,
d) Ülkelerin yeşil ekonomi politikalarını değerlendirmelerine yönelik yöntemler sunmak,
e) Yeşil ekonomi politikalarının değerlendirilmesine yönelik sunulacak yöntemlerin geliştirilmesi için

ülkelere bilgi sağlayacakları mevcut veya yeni geliştirilen platformları sunmak.

Ekonomik büyüme ile çevresel sorunlar arasında negatif dışsallıkların oluşması dolayısıyla sürdürülebilir büyümenin gerçekleşmesi için çevresel sürdürülebilirliği de göz önüne almak ve buna uygun büyüme hedefleri belirlenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla ülkelerin yeşil ekonomiye geçişindeki amaç ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirliğin beraber düşünülmesidir. Yeşil ekonomi sürdürülebilir kalkınma yerine kullanılmamalı ancak çevresel sorunlara politikalar geliştirerek sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek her türlü yeşil düzenlemeyi sağlaması açısından önem arz etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşmak için ülkelerin yapacağı düzenlemeler yeşil ekonomi anlamında doğal kaynakların korunmasını gerektirmektedir (Özçağ ve Hotunluoğlu, 2015).

Sürdürülebilir kalkınma tanım itibariyle ülkelerin sadece ekonomik büyümelerini niceliksel olarak değil niteliksel olarak da büyümelerinden bahsetmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak çevreye zarar veren fosil kaynakların azaltılması yoluyla ekonomik büyüme çevre ilişkisinden bahsedilebilir. Dolayısıyla verimli enerji kullanımı yoluyla üretimin gerçekleştirilmesi ülkelerde sürdürülebilir kalkınmaya yönelteceği için yenilenebilir enerji kaynaklarının kalkınmanın aracı olduğundan bahsedilmektedir (Koyuncu ve Karabulut, 2021).

Yeşil ekonomi sürdürülebilir kalkınma ilişkisinden bahsetmek için kaynak verimliliği, sorumlu üretim ve tüketim ile yeşil ekonominin makroekonomik yaklaşımlar gibi unsurlara olan etkisinden bahsedilebilir. Kaynak verimliliği, doğal kaynak kullanımını ve emisyonların azaltılarak toplumsal refahın daha fazla artmasını sağlar. Yeşil ekonominin sürdürülebilir ekonomik

büyümeye katkısı, ülkelerin yatırımlarına, istihdamına ve becerileri üzerinde durarak makroekonomik bir yaklaşım sunar. Sürdürülebilir tüketim ve üretim için yeşil ekonomi yaklaşımını destekleyen politikalar, araçlar ve uygulamalar çevreyi koruyan, ürünlerin tüm yaşam döngüsü boyunca doğal kaynak tüketimini, atık oluşumunu ve karbon emisyonunu azaltmak amacıyla verimli üretim ve sorumlu tüketim davranışları geliştirilmesi sağlanır (UNEP).

Sürdürülebilirlik kavramı içerisinde ekonomilerin daha yeşil büyümelerini sağlamak açısından yeşil ekonomi çok önemli bir kavramdır. Bu nedenle yeşil ekonomi, çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirliğe ulaşacak bir ekonomik kalkınma modeli olarak tanımlanabilir.

Yeşil ekonominin sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkilendirildiği araştırmalarda, genellikle yeşil ekonomi, enerji tasarrufu, piyasa talebinin arttırılması, yeni işler oluşturulması, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve yoksulluğun önlenmesi ile ilgili etkilerinin tespit edilmesi ve ülkelerin bu alanda farkındalıklarının arttırılmasına yönelik çalışılmıştır (Lee, Wang ve Ho, 2022). Tomaselli ve diğerleri, 2021; Merino-Saum ve diğerleri, 2020; Bartelmus, 2009 yaptıkları çalışmalarda çevresel riskleri kontrol etmek ve iklim değişikliğinin getirdiği zorluklarla başa çıkmak için yeşil ekonominin, insanların refahını artırmak, sosyal eşitliği gözetmek, doğal kaynakların tükenmesini önlemek, sosyal adaleti gözetmek gibi günümüzün ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlarıyla baş etme açısından modern ekonomik kalkınmadan daha iyi olduğunu bildirmiştir. Bazı araştırmacılar yeşil ekonomik büyümeyi etkileyen faktörleri incelerken teknolojik yeniliği (Zhang ve Li, 2021) ve hükümet müdahalesini (Wu ve diğerleri, 2020a) vurguladıkları tespit edilmiştir. Bazı araştırmacılar ise çevresel düzenlemelerin yeşil ekonomi

üzerinde mekânsal ve doğrusal olmayan bir etki gösterdiğini varsaymaktadır (Shuai ve Fan, 2020; Li ve Wu, 2017).

4. EKOLOJİK AYAK İZİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME İLİŞKİSİ

Hızlı nüfus artışı ile birlikte sanayileşme oranının artması, artan nüfusun tüketim hızına yetişebilmek amacıyla üretimde fosil yakıtların kullanılması ve bilinçsiz tüketimin doğayı kirletmesi günden güne artan bir çevresel bozulma ile ülkeleri karşı karşıya getirmektedir. Toplumların devamının sağlanması için doğal kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Hem üretimde hem de tüketim esnasında ortaya çıkan atıkların kaldırılması için bir takım yöntemlere ihtiyaç vardır. Bunun için en iyi yöntem tüketilen kaynakların geri dönüşüm yolu ile üretime kazandırılmasıdır. Bu nedenle atıkların ortadan kaldırılması amacıyla verimli arazi ve su alanına ekolojik ayak izi adı verilmektedir (Keleş, 2010).

Ekolojik ayak izi, sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutundan biri olan çevresel sürdürülebilirliğin ölçülmesini sağlayan önemli bir göstergedir (WWF, 2012).

Ülkelerin çevresel bozulmanın etkilerini küresel ısınma iklim değişikliği gibi küresel anlamda ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Bu sorunların artık bireysel olarak değil de tüm dünya ülkelerini ilgilendiren sonuçlar olması neticesinde bir takım uluslararası kuruluşlar çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla önlemler almaya başlamışlardır. Özellikle 1997 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi içinde imzalanan Kyoto Protokolü sera gazı emisyonlarının azaltılması veya sınırlandırılması için yükümlülükler belirlenmiştir. Gelişmiş ülkelerin sera gazı salımlarının 1990 yılına nazaran %5.2 azaltmaya ilişkin hedef belirlemiştir (İklim Değişikliği

Sekretaryası UNFCCC). Bütün bunların sonucu olarak ekolojik ayak izi çevresel bozulmanın bir göstergesi olarak görülmektedir. Küreselleşme ve dış ticaret ile birlikte ülkeler daha fazla ticaret yapabilmek adına ve daha yüksek ekonomik büyüme rakamlarına ulaşabilmek için mal üretimlerini arttırmaktadır. Ülkeler ekonomik büyüme için genellikle enerji yoğun teknolojilere yönelmiş ve bu da yüksek seviyelerde enerji kullanımı ihtiyaçları doğmuştur. Ülkelerin kullandıkları enerjilerin daha fazla fosil yakıtlara dayalı olması CO2 emisyonlarının artmasına neden olarak çevresel bozulmayı tetiklemiştir (Ahmed, Zhang ve Cary, 2021).

Çevresel bozulmanın önüne geçebilmek için insanların gerçekleştirdikleri faaliyetleri sonucunda oluşan atıkların ortadan kaldırılması için ihtiyaç duyulan biyolojik alan ekolojik ayak izi ile hesaplanmaktadır. Bir ülkede yenilenebilir doğal kaynakların üretme kapasitesine biyolojik kapasite denilmektedir ve bir ülkenin coğrafi sınırları içindeki tarım alanları, otlak, balıkçılık sahası ve ormanın yüzölçümü ve bu toprağın ya da suyun ne kadar üretken olduğu biyolojik kapasitenin etmenleridir (Dinç, 2016).

Ülkelerin yaptığı ekonomik faaliyetlerin ekolojik sistemler üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Bu da ekolojik sistem ile ekonomik sistem arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ekolojik sistemde meydana gelecek bozulmalar doğrudan ekonomik sistemleri de etkilemektedir. Çünkü ekonomik faaliyetler için kullanılan doğal kaynaklar ekolojik sistemlerden elde edilmektedir. Dünya nüfusunun artması sonucu artan ekonomik faaliyetler sonucu çevre sorunları artmakta bu da insanların doğaya bıraktığı atıklar sonucunda ekolojik sistemin kalitesi düşmektedir. Bu da sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması için gerekli olan ekonomik sistemin hedeflediği ülkelerin refah seviyelerinin arttırılmasının önünde bir engel olmaktadır. Bu nedenle refah artışı için gerçekleştirilecek

ekonomi politikalarını çevreden bağımsız düşünmemek gerekmektedir (Dağdemir, 2003).

5. SONUÇ

Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Her birinin birbiri ile etkileşimi yadsınamaz seviyededir. Ekonomik büyüme ile sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için yapılacak yatırımlar ile çevresel sürdürülebilirlik de sağlanabilecektir. Küreselleşme ile ülkelerin sanayileşme hızının artması fosil yakıtların kullanımını arttıracak ve bu da çevre kirliliğin artmasına neden olacaktır. Ülkeler çevresel kirliliğin önlenmesi ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için hem yerel hem de bölgesel birçok çözüm uygulamaktadır. Yeşil ekonomi, ekonomik büyüme ve kalkınmanın çevresel iyileşmeden ayrılmayacağını söyler. Dolayısıyla devletlerin uygulayacağı politikalarda hem kamu sektörü hem de özel sektör için daha yeşil kararlar alınmalıdır. Ancak ülkelerin alacağı bu kararlar uygulanırken yeşil yatırımlar yapılması, yenilenebilir enerjinin kullanımının arttırılması ve yeni teknolojik yöntemlere geçilmesi için büyük bir finansman sıkıntısı içerisine girecekleri bildirilmiştir. Bu sorunu çözmek amacıyla ülkeler uluslararası anlaşmalar ve müzakereler yapmaktadır. Yeşil ekonominin sürdürülebilir büyümenin gerçekleşmesi için bir araç olduğu Rio+20 zirvesinde kabul edilmiştir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, ekolojik ayak izini azaltma ve ülkelerin yeşil ekonomiye geçerek sürdürülebilir büyümeyi sağlamaya yönelik büyük bir öneme sahiptir. Yenilenebilir enerji kaynakları fosil yakıtların tersine daha temiz ve çevreyle dostu enerji üretmektedir. Bu da sera gazı emisyonlarını azaltılmasını sağlayarak ülkelerin iklim

değişikliğiyle mücadele etmelerine katkıda bulunacaktır. Daha düşük karbon emisyonları, ekolojik ayak izini azaltarak doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Düşük karbon emisyonlarına ulaşabilmek için yeşil ekonomi oldukça önemlidir. Yenilenebilir enerjiye yapılacak yatırımlar yeşil ekonominin oluşturulmasına destek olmaktadır.

Ülkelerin sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmaları için yeşil ekonomi oluşturmaları büyük bir adımdır. Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu arasındaki dengeyi sağlamak oldukça zordur. Bu zorluk ülkelerin yeşil ekonomi politikaları uygulayarak çevresel sorunların çözülmesinin yanında ekonomik büyümenin sağlanması, yoksulluğun giderilmesi ve insanlara yeşil istihdam yaratılması ile aşılacaktır.

KAYNAKÇA

Ahmed, Z., Zhang, B., & Cary, M. (2021). Linking economic globalization, economic growth, financial development, and ecological footprint: Evidence from symmetric and asymmetric ARDL. Ecological indicators, 121, 107060.

Ali, U., Guo, Q., Kartal, M. T., Nurgazina, Z., Khan, Z. A., & Sharif, A. (2022). The impact of renewable and non-renewable energy consumption on carbon emission intensity in China: Fresh evidence from novel dynamic ARDL simulations. Journal of Environmental Management, 320, 115782.

Bartelmus, P., 2009. The cost of natural capital consumption: Accounting for a sustainable world economy. Ecol. Econom. 68 (6), 1850–1857.

Ciocoiu, C. N. (2011). Integrating Digital Economy and Green Economy: Opprtunities for Sustainable Development. Theoretical and Empirical Researches in Urban

Management, 6(1), 33–43. http://www.jstor.org/stable/24873273

Dağdemir, Ö. (2003). Çevre Sorunlarına Ekonomik Yaklaşımlar ve Optimal Politika Arayışları. Gazi Kitabevi.

Dinç, A. (2016). Bir sürdürülebilir kalkınma göstergesi olarak ekolojik ayak izi ve Türkiye. Doctoral dissertation, Anadolu University. Turkey.

Hao, X., Li, Y., Ren, S., Wu, H., & Hao, Y. (2023). The role of digitalization on green economic growth: Does industrial structure optimization and green innovation matter?. Journal of environmental management, 325, 116504.

İklim Değişikliği Sekretaryası (UNFCCC). İklim değişikliği çerçeve sözleşmesi ve kyoto protokolü için kılavuz. https://unfccc.int/resource/docs/publications/caring_trk.pdf

Keleş, Y. Ö. (2010). Sürdürülebilir Yaşam Göstergesi: Ekolojik Ayak İzi. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği.

Koyuncu, T. ve Karabulut, T. (2021). Türkiye'de Sürdürülebilir

Kalkınma ve Yeşil Ekonomi Açısından Yenilenebilir Enerji: Ampirik Bir Çalışma. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 17(2), 466-482.

Lee, C. C., & He, Z. W. (2022). Natural resources and green economic growth: An analysis based on heterogeneous growth paths. Resources Policy, 79, 103006.

Lee, C. C., Wang, C. W., & Ho, S. J. (2022). The dimension of green economy: Culture viewpoint. Economic Analysis and Policy, 74, 122-138.

Li, B., Wu, S., 2017. Effects of local and civil environmental regulation on green total factor productivity in China: a

spatial Durbin econometric analysis. J. Clean. Prod. 153, 342–353.

Merino-Saum, A., Clement, J., Wyss, R., Baldi, M.G., 2020. Unpacking the green economy concept: A quantitative analysis of 140 definitions. J. Cleaner Prod. 242, 118339.

Norouzi, N. (2022). Learning economy: A new hope to achieve a sustainable economic system. Circular Economy and

Sustainability, 2(2), 535-555.

Özçağ, M. ve Hotunluoğlu, H. (2015). Kalkınma anlayışında yeni bir boyut: Yeşil ekonomi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 303-324.

Shuai, S., Fan, Z., 2020. Modeling the role of environmental regulations in regional green economy efficiency of China: empirical evidence from super efficiency DEA-Tobit model. J. Environ. Manag. 261, 110227.

Tomaselli, M. F., Kozak, R., Gifford, R., & Sheppard, S. R. (2021). Degrowth or not degrowth: The importance of message frames for characterizing the new economy. Ecological Economics, 183, 106952.

UNDP. United Nation Development Programme.(2013).

İstediğimiz Gelecek: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) Rio de Janeiro, Brezilya 20-22 Haziran

2012 Konferans Çıktısı.

file:///C:/Users/asus/OneDrive/Desktop/green%20economy/3.The-FutureWeWant.pdf

UNEP. (2010). Green Economy Report: A Preview, United Nations Environment Programme. Retrieved December,

2010.
http://www.unep.org/GreenEconomy/LinkClick.aspx?fileticket= JvDFtjopXsA%3d&tabid=1350&language=en-US

UNEP. United Nations Environment Programme. (2011b). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. A Synthesis for Policy

Makers. http://www.unep.org/greeneconomy/

GreenEconomyReport/tabid/29846/Default.aspx

UNEP. United Nations Environment Programme. What is an

"Inclusive Green Economy"?. https://www.unep.org/exploretopics/green-economy/why-does-green-economy-matter/whatinclusive-green-economy

United Nations Development Program. Goal 12: Responsible

Consumption And Production.

https://www.undp.org/sustainable-development goals/responsible-consumption-and-production?

United Nations. Programme of Action for Sustainable Development (1992) Final text of agreements negotiated by government at the United Nations Conferenc on Environment and Development: 3- 14 June. Brazil, Rio de Janeiro

Wu, H., Xu, L., Ren, S., Hao, Y., Yan, G., 2020a. How do energy consumption and environmental regulation affect carbon emissions in China? new evidence from a dynamic threshold panel model. Resour. Pol. 67, 101678.

WWF. (2012). Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi Raporu. Global

Footprint Network.

http://www.footprintnetwork.org/images/article_uploads/Turkey_Ecological_Footprint_Report_Turkish.pdf.

Zhang, J., Wang, J., Yang, X., Ren, S., Ran, Q., Hao, Y., (2021). Does local government competition aggravate haze pollution? A new perspective of factor market distortion. Soc. Econ. Plann. Sci. 76, 100959.